

Mag. Branko Mayr
Pooblaščen revizor, ocenjevalec vrednosti podjetij,
davčni svetovalec Društva davčnih svetovalcev Slovenije

POMEN RAČUNOVODSKIH INFORMACIJ ZA ODLOČANJE

1. Uvod

Stari rek pravi: "Tudi slepa kura zrno najde." To pa ne velja za dobre podjetnike. Ti si prizadevajo pridobiti čim več informacij s pomočjo katerih lahko oblikujejo dobre poslovne odločitve.

Nedvomno drži, da:

- je računovodstvo poslovni jezik managerjev
- so računovodske informacije eden od temeljev sprejemanja poslovnih odločitev
- je računovodstvo ogledalo poslovne uspešnosti podjetnika
- je vsak poslovni dogodek dokumentiran s poslovno listino
- se v računovodskih izkazih na strnjen način razbere vsebina in kvaliteta poslovanja podjetja
- računovodski izkazi prikazujejo "krvno sliko podjetja".

2. Računovodstvo in računovodska poročila

V Slovarju slovenskega knjižnega jezika je zapisano: "Računovodstvo je dejavnost, ki se ukvarja z vrednostnim izražanjem poslovnih dogodkov in njihovo analizo." Gre za zelo staro veščino. Že v davni preteklosti so trgovci beležili svoje poslovanje, ugotavljali rezultate poslovanja ter premoženjsko stanje. V času se je njegova vloga in vsebina spreminjala. V sedanji vlogi ga sestavljajo knjigovodstvo, načrtovanje, nadziranje in analiziranje. Glede na njegovo vsebino ga uvrščamo med informacijske funkcije podjetja.

Podrobnejši prikaz presega okvir tega sestavka. Omejimo se le na računovodska poročila in njihovo branje.

Računovodska poročila črpajo iz podatkov o poslovanju in podatkov načrtovanja. Tako se v poslovnih knjigah beležijo vsi poslovni dogodki. Z njihovo obdelavo (zbiranje, sortiranje in podobno) nastanejo računovodska poročila, ki so lahko namenjena zunanjim ali notranjim uporabnikom. Med zunanjimi uporabniki omenimo le državo, banke in statistične urade, med notranjimi pa je nedvomno najpomembnejše vodstvo podjetja, ki iz poročil črpa informacije potrebne pri oblikovanju poslovnih odločitev.

Računovodske informacije so pogosto sestavljene na nerazumljiv način. Uporabljeni strokovni jezik računovodstva je tuj. Poznati je treba vrsto pojmov in njihove vsebine. V kolikor želimo razumeti računovodsko poročilo ga moramo znati prebrati, razumeti moramo strokovni jezik računovodstva. Tukaj pa se začnejo problemi. Mnogi te veščine ne obvladajo. Mogoče od tukaj izvira naziranje, da je računovodstvo nepotrebno, da je "ne bodi ga treba", da je nujno zlo in podobno.

Med računovodskimi poročili so pomembnejši letni računovodski izkazi (bilance). Ti so lahko namenjeni davčnim organom (davčna napoved), statistiki (statistični izkazi) in

podjetju (poslovni izkazi). Praviloma se sestavljajo za obdobje enega leta (davčno, statistično ali poslovno). Podjetje lahko samostojno določi svoje poslovno leto, ki ni nujno enako koledarskemu. Za davčne in statistične izkaze pa je kot leto predpisano koledarsko leto. Zato večina podjetij tudi za poslovno leto uporabi koledarsko leto.

Računovodski izkazi prikazujejo ekonomsko-finančni položaj podjetja, lahko govorimo, da prikazujejo "krvno sliko podjetja". Pri njihovem branju pa se moramo zavedati tudi slabosti računovodstva in njegovih omejitev. Omenimo le: računovodstvo ne prikazuje kvalitete posla, ne prikazuje kvalitete kadrov, ne prikazuje stanja na trgu itd.

3. Vloga in pomen računovodskih informacij pri oblikovanju poslovnih odločitev

Pri poslovanju si pogosto postavljamo najrazličnejša vprašanja. Tako se pogosto vprašamo:

- ali s poslovnim partnerjem poslovati,
- ali mu lahko zaupamo in mu prodamo svoje učinke na odloženo plačilo,
- in podobno.

Odgovor bo v veliki meri odvisen od ocene ekonomsko-finančnega položaja poslovnega partnerja, ki ga ocenimo na osnovi računovodskih informacij. V gornjih primerih se lahko vprašamo ali potencialnemu partnerju grozi stečaj in če, kakšne možnosti imamo, da se poplačamo iz stečajne mase. Seveda so možna tudi drugačna vprašanja. Pri odgovoru pa si pomagamo, kot smo že povezali, z računovodskimi izkazi. Pri tem pa nastopi vprašanje, kje jih dobiti. Najbolje je, če nam jih da poslovni partner. To pa je redko. Pogosteje uporabljamo različne javne baze. Podatki v takih bazah pa so strnjeni (sintetični, agregirani). Zato je pogosto mnenje, da ne nudijo koristnih informacij. To pa ni res. Iz prakse, pa tudi iz delavnic, ki se jih udeležujejo številni udeleženci (managerji, podjetniki in podobno), vidimo, da, skupaj z že znanimi neračunovodskimi informacijami, predstavljajo pomembno orodje.

Kaj lahko preberemo v javno dostopnih bazah?

BILANCA STANJA

Osnovni podatki o premoženjskem položaju podjetja so prikazani v skrajšani obliki bilance stanja. Bilanca stanja, pravimo ji tudi premoženjska bilanca, prikazuje premoženje podjetja in vire tega premoženja na določeni dan. Na časovni trenutek obravnave pa se veže njena ključna slabost. Prav lahko si zamislimo, da je podjetje na določeni dan prikazovalo veliki obseg opazovane postavke, na primer denarja. Ta obseg je lahko posledica nakazila v času preseka. Podobnih primerov je lahko še veliko. To slabost odstranimo z opazovanjem postavke v več obdobjih (primerjava več zaporednih bilanc stanja).

PREMOŽENJE PODJETJA

Pod premoženjem razumemo materialne in nematerialne oblike sredstev. To so osnovna sredstva (zgradbe, zemljišča, oprema ipd.), neopredmetena dolgoročna sredstva (patenti, licence, dobro ime, blagovne znamke ipd.), dolgoročne finančne naložbe, zaloge, terjatve in podobno.

Pri oceni ekonomsko-finančnega položaja je pomembno ali je postavka realno vrednotena. Vprašamo se, koliko bi dobili, če bi premoženjsko postavko prodali. V kolikor je vrednost, ki smo jo ocenili kot možen izkupiček večja od prikazane knjigovodske vrednosti ima podjetje skrite rezerve, v primeru, če pa je vrednost manjša pa skrite izgube. V primeru, da so oblikovane skrite rezerve je poslovanje s takim podjetjem načeloma manj tvegano in obratno, če so razkrite skrite izgube je treba biti zelo pozoren. Podjetju lahko grozi tudi stečaj.

Prav pogosto se postavlja vprašanje vpliva vrednotenja posameznih postavk premoženja na uspešnost podjetja. To je še posebej zanimivo pri zalogah. Marsikdo s pomočjo izbranih metod vrednotenja vpliva na izkazani rezultat poslovanja. Podobno velja tudi za osnovna sredstva, kjer lahko z nerealnimi amortizacijskimi stopnjami vplivamo na prevrednotenje oziroma podvrednotenje postavke in s tem na rezultat poslovanja - tudi davčni.

Glede na poznavanje dejavnosti poslovnega partnerja lahko ocenjujemo primernost oblikovanih velikosti posameznih vrst premoženja. Pri tem ne smemo pozabiti, da je premoženje breme. Tisti, ki so ga dali zahtevajo nadomestilo za angažirana sredstva. Tukaj pa smo že pri vprašanju sposobnosti podjetja, da zagotavlja svojim virom ustrezen donos.

VIRI PREMOŽENJA

Vprašamo se, čigavo je premoženje s katerim podjetje razpolaga. Odgovor najdemo v postavkah virov premoženja. Med njimi so kapital, ki izraža lastniško financiranje podjetja in različne obveznosti (dolgoročne in kratkoročne: krediti, dobavitelji, država itd.). Viri želijo za svoja sredstva plačilo (odškodnino, donos, obresti in še več izrazov bi lahko našteli). Ključno je, da imajo svojo ceno. Ta je v tesni odvisnosti od tveganja. Tako so praviloma tvegani viri dražji od netveganih. Zelo pomembno je, da pri branju bilance poznamo vsebino virov. V primeru, da je med njimi veliko kapitala to pomeni, da je načeloma poslovna odločitev o prodaji na kredit manj tvegana kakor pa, če je podjetje pretežno financirano s kratkoročnimi tujimi viri sredstev.

Podobno, kot smo se pri premoženju vprašali o kvaliteti postavke, se pri obveznostih vprašamo ali so realne. V primeru, če so v bilanci prenizko izkazane je to nevarno, saj bo podjetje v resnici moralo plačati več, kot pa izkazuje. Velja pa tudi obratna slika. To je dobro, saj bo podjetje plačalo manj, kot je prikazano v bilanci.

Ko obravnavamo premoženje in njegove vire pa ne moremo mimo revalorizacije. Zaradi neprimerne strukture virov financiranja premoženja podjetja pogosto plačujejo davek od revalorizacijskega učinka. Pri malih podjetjih do tega prihaja tudi zaradi neznanja.

IZKAZ USPEHA

V izkazu uspeha so prikazni prihodki in odhodki. V kolikor se spomnimo povedanega pri virih premoženja, potem vemo, da rezultat poslovanja pripada lastnikom (kapitalu). Zato razlika med prihodki in odhodki, ki predstavlja dobiček ali izgubo pripada kapitalu - lastnikom.

Izkaz nam prikazuje obseg dejavnosti. V primeru, da je obseg dejavnosti različen od pričakovanega, je to vsekakor znamenje na katero bomo pozorni. Prav zanimivi so podatki o strukturi prihodkov in/ali odhodkov. Z njihovo obravnavo si ustvarimo sliko o vsebini poslovanja (delovno intenzivna proizvodnja, materialno intenzivna proizvodnja, prav posebna slika za trgovce in podobno). V kolikor poznamo več poslovnih partnerjev, ki opravljajo sorodne dejavnosti nam medsebojna primerjava podatkov nudi zelo bogate informacije.

Neposredno prikazani dobiček ali izguba pogosto ne izraža realne slike. Prav lahko si zamislimo podjetje, ki ni zainteresirano prikazovati dobičke, saj ti praviloma oblikujejo davčno osnovo. Seveda pa je pogost primer, ko podjetje prikazuje lepše rezultate od dejanskih. Motiv je lahko v oblikovanju kreditne sposobnosti in podobno.

Pričakujemo, da bo bralec znal razbrati take pojave in rezultate oceniti čim realneje. Seveda pa vsega ne vidi le v bilanci stanja ali izkazu uspeha. Moral bo primerjati različne kategorije bilance stanja in izkaza uspeha.

MEDSEBOJNA PRIMERJAVA RAZLIČNIH BILANČNIH POSTAVK

Različne bilančne postavke so medsebojno tesno povezane. V primeru, če poznamo vsebine povezav dobimo koristne dodatne informacije. Tako lahko, s primerjavo med različnimi premoženjskimi postavkami, ocenjujemo primernost oblikovanih velikosti postavk. S primerjavo med strukturo premoženja in strukturo njegovih virov (na primer po ročnosti) lahko ocenimo ali so dolgoročna sredstva financirana z dolgoročnimi viri in podobno.

Če bi ugotovili, da ima podjetje veliko več dolgoročnih sredstev, kakor dolgoročnih virov, bi kljub temu, da bi podjetje razpolagalo na primer z velikim kapitalom, ocenjevali, da obstaja verjetnost, da bo podjetje imelo probleme pri zagotavljanju plačil.

Primerjava med postavkami uspeha in postavkami stanj nam odgovarja na številna vprašanja, na primer na vprašanje donosnosti kapitala (primerjava med donosom in kapitalom).

4. Sklep

V sestavku smo želeli prikazati pomen računovodskih informacij pri oblikovanju poslovnih odločitev. Nakazali smo nekaj vsebin, ki jih obravnavamo v različnih delavnicah, v katerih podjetniki, managerji in podobno berejo računovodske informacije in njihove vsebine uporabljajo pri oblikovanju poslovnih odločitev. V okviru vsake delavnice se ocenjuje

veliko podjetniških bilanc. Na osnovi razprave v skupini oblikujemo mnenja o posameznih obravnavanih podjetjih, odgovarjamo na postavljena vprašanja. Iz dosedanjih izkušenj in odziva udeležencev ugotavljamo, da udeleženci sprejemajo računovodske informacije, ki postajajo pomemben informacijski vir pri oblikovanju poslovnih odločitev.